

Олександр Кулібаба

здобувач третього рівня вищої освіти
Сумського національного аграрного університету

**Правове регулювання відшкодування збитків, завданих
забезпеченням позову**

Відшкодування збитків, завданих забезпеченням позову, є важливим способом захисту прав та законних інтересів осіб, щодо яких вжито заходи забезпечення позову. Як Господарський, так і Цивільний процесуальні кодекси України передбачають механізм компенсації збитків особі, яка зазнала втрат у зв'язку з вжиттям заходів забезпечення позову. Проте

різниця між поняттями «шкода» та «збитки» в Цивільному та Господарському кодексах суттєво впливають на реалізацію права учасниками справ відповідних проваджень.

Науковці, такі як Джуган В.О. [1, 131], наголошують, що поняття «шкода» ширше за «збитки», оскільки включає не тільки матеріальні втрати, але й немайнову шкоду, що не має вартісного еквівалента. Подібну позицію підтримують Митрофанов І.І. та Гайкова Т.В. [2, 199], стверджуючи, що шкода може бути відшкодована як у грошовій формі, так і в натурі, а збитки – лише у грошовій формі.

Для розкриття змісту поняття «збитки» необхідно врахувати положення ч. 2 ст. 22 ЦК України, відповідно до якої збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі; 2) витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права; 3) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода) [3].

Таким чином, збитки є матеріальним виразом нанесеної шкоди потерпілій особі. Збитки охоплюють як реальні втрати, що сталися внаслідок знищення або пошкодження майна, чи які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права, так і упущену вигоду, тобто доходи, які особа могла б реально отримати за звичайних обставин, якби її право та законні інтереси не були порушені.

Виходячи з положень ст. ст. 16, 22 ЦК України, відшкодування збитків можна розглядати як спосіб захисту цивільних прав та інтересів, а також як один із способів відшкодування майнової шкоди, оскільки майнова шкода може ще відшкодуватися в натурі.

Разом з тим, ст. 225 ГК України визначає, що до складу збитків, що підлягають відшкодуванню особою, яка допустила господарське правопорушення, включається в тому числі і матеріальна компенсація моральної шкоди у випадках, передбачених законом. Як встановлено ч. 2 ст. 224 ГК України, під збитками розуміються витрати, зроблені управненою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які управнена сторона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або додержання правил здійснення господарської діяльності другою стороною [4].

При цьому, ст. 20 ГК України визначаючи способи захисту прав та законних інтересів суб'єктів господарювання та споживачів, на відміну від ст. 16 ЦК України, не відокремлює відшкодування моральної (немайнової) шкоди від відшкодування збитків, а розглядає це як єдиний цілісний вираз.

З огляду на схожість норм процесуальних кодексів у частині відшкодування збитків, завданих забезпеченням позову, різниця у визначенні поняття збитків та способів судового захисту прав і законних інтересів у ЦК України та ГК України може призвести до необґрунтованого звуження права на відшкодування збитків учасника цивільного судочинства порівняно з учасником господарського судочинства.

Отже, з наведеними позиціями науковців можна частково погодитися, оскільки відшкодування збитків дійсно має грошовий характер, що відповідає суті збитків як виразу майнової шкоди. Однак, варто враховувати, що збитки не обмежуються лише майновою шкодою. Є випадки, коли шкода

немайнового характеру, зокрема моральна, також може бути компенсована у грошовій формі. Наприклад, вартість ділової репутації, яка згідно з пп. 14.1.40. п. 14.1. ст. 14 Податкового кодексу України може бути оцінена в грошовій вартості та є нематеріальним активом підприємства [5], а відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 23 Цивільного кодексу України, є складовою моральної шкоди [3].

Таким чином, підтверджується можливість грошової оцінки ділової репутації, а отже, нанесення їй шкоди у зв'язку із забезпеченням позову слід вважати збитками, що зумовлює виникнення права у потерпілої особи на відповідне відшкодування. У зв'язку з цим постає необхідність внесення змін до ЦПК України, зокрема, заміни вживаного словосполучення «відшкодування збитків, завданих заходами забезпечення позову» на «відшкодування шкоди, завданої заходами забезпечення позову», що забезпечить належний захист прав та законних інтересів осіб, щодо яких застосовуються заходи забезпечення позову, у цивільному судочинстві.

Література

1. Джуган В.О. Цивільно-правова відповідальність за порушення водного законодавства України / В.О. Джуган // *Прикарпатський юридичний вісник*. – 2012. – № 2. – С. 122-135.
2. Митрофанов І.І. «Шкода» та «збитки»: співвідношення понять / І.І. Митрофанов, Т.В. Гайкова // *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. – 2012. – № 3. – С. 196-200.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003. № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20240628#Text>.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 02.05.2003. № 436-IV // *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010. № 2755-VI // *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № № 13 – 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**